

Verslag SPZA-symposium ' PI tussen Passie en Professionaliteit' op 30 september 2010 – lange versie

Doe-het-samen in Zuid-Afrika

Gratis therapie, een heel handige database en vooral veel nieuwe contacten. Niemand ging met lege handen naar huis na het symposium 'PI tussen passie en professionaliteit'.

"Ha, de eerste verbinding zie ik al ontstaan", zegt gespreksleider Diet Grosheide opgetogen. Als een van de deelnemers aan tafel vertelt dat zijn stichting zich onder andere bezighoudt met micro-kredieten, richt ze haar blik meteen op een andere deelnemer. Want deed zijn organisatie niet ook zoiets?

De tafeldiscussie lijkt te werken. Het symposium voor particuliere initiatieven (PI's) in Zuid-Afrika op 30 september draait om contacten leggen, van elkaar leren en misschien zelfs elkaar verder helpen. De Stichting Projecten Zuid-Afrika (SPZA), zelf een kleine, particuliere hulporganisatie, heeft alle 'doe-het-zelvers' uitgenodigd die actief zijn in Zuid-Afrika. "Dat zijn er ongeveer 144", weet bestuurslid Chris Maas Geesteranus. In de zaal zitten 65 deelnemers, afkomstig van 28 PI's. Magere opkomst? Hij had op meer gehoopt, maar toch, "het is uniek dat zoveel PI's bij elkaar komen om in gesprek te gaan met elkaar."

Het symposium begint met een lunch – altijd goed voor een informele kennismaking. Er wordt dan ook druk gepraat. Achterin de zaal hangt een grote kaart van Zuid-Afrika. "Kijk, daar gaan we volgende week naartoe." Harry Dorenbos van Eyes for Others wijst naar Rustenburg. Hij legt aan twee anderen uit dat zijn stichting mensen in Nederland en Zuid-Afrika warm maakt voor hulpverlening aan aids- en weeskinderen. Onlangs heeft de stichting een fotoboek uitgebracht, *Strong and Brave*. Hierin staan foto's die kinderen van hun eigen leven gemaakt hebben. "Die kinderen ontmoeten we volgende week weer." Dorenbos verheugt zich erop. "Hun verhalen zijn mooi en aangrijpend tegelijk."

Het thema van het symposium, 'PI tussen passie en professionaliteit', is niet zomaar gekozen. "Normaal gesproken is iedereen druk met zijn eigen project", zegt Maas Geesteranus. "We vinden het belangrijk om nu eens met elkaar bezig te zijn met capaciteitsopbouw."

Onmisbaar

Gert Kuiper, relatiebeheerder bij Impulsis, juicht dat toe, maakt hij duidelijk in zijn inleiding. Impulsis is het loket voor particuliere initiatieven van Edukans, ICCO en Kerk in Actie, dus Kuiper kent veel doe-het-zelvers. Dankzij het huidige publieke debat over ontwikkelings samenwerking en de kritiek op grote organisaties zijn doe-het-zelvers in de hulp populair. Begrijpelijk, vindt Kuiper, want "ze zetten zich in voor concrete, afgebakende, over het algemeen kleinschalige projecten. Het publiek heeft behoefte aan dat soort duidelijkheid." Hij noemt de passie en het idealisme dat hij bij de PI's tegenkomt 'onmisbaar'. "Je moet in je werk geloven, wil je het geloofwaardig en goed kunnen doen." Tegelijk waarschuwt hij voor teveel emotie, "waardoor een meer zakelijke discussie en aanpak moeilijk dreigen te worden."

PI's die streven naar kennisoverdracht en capaciteitsopbouw bij de lokale partnerorganisatie leggen "de basis voor eigenstandigheid van die organisatie", zegt Kuiper. "Zij willen zichzelf op termijn overbodig maken en daar gaat het om." Maar, voegt hij eraan toe, "dit soort projecten vormen nog een uitzondering."

Het is evenmin gebruikelijk onder PI's om zich druk te maken over het draagvlak voor ontwikke-

lingsamenwerking, merkt Kuiper. "PI's vatten draagvlakvorming in eerste instantie op als PR voor hun eigen project." Maar het zou "goed zijn om juist meer stil te staan bij het draagvlak voor ontwikkelingsamenwerking." Betrek je medeburger bij de noodzaak van ontwikkelingsamenwerking in het algemeen, bepleit Kuiper. "Juist met een rechts, conservatief kabinet is dat meer dan ooit noodzakelijk."

Spoeling

Kuiper waarschuwt al tijdens zijn lezing dat PI's zich niet afhankelijk moeten maken van één of enkele inkomstenbronnen. "Zoek creatief naar heel specifieke gevers." Tijdens de podiumdialoog na de inleiding valt Herman Kotte hem bij. Kotte, werkzaam voor het digitale informatieloket Linkis, verwacht dat de grote ontwikkelingsorganisaties selectiever zullen worden. "Ze zullen met name subsidie geven aan PI's die zich richten op thema's of landen waar zij zelf ook actief in zijn."

Ook de nadruk op de kwaliteit van ontwikkelingsamenwerking wordt steeds groter, brengt dagvoorzitter Mirjam Vossen in herinnering. "Aan welke deskundigheid zouden PI's moeten werken?", vraagt ze. "Versterking van de deskundigheid van lokale partners", vindt Kuiper. Mee eens, zegt Sara Kinsbergen, onderzoeker aan de Radboud Universiteit, "en vergeet ook je eigen capaciteit niet."

Ze haalt het voorbeeld aan van een toerist en een taxichauffeur die een partnerschap aangaan. "De toerist wordt voorzitter van een stichting in Nederland, de taxichauffeur wordt leider van een lokale ngo. Dat kán goed gaan, maar het is niet vreemd als er op een gegeven moment conflicten ontstaan, bijvoorbeeld als je de man erop wijst dat hij zijn boekhouding beter moet doen. Misschien kan hij niet eens rekenen." Let dus op valkuilen, waarschuwt Kotte.

Vossen vraagt de drie op het podium wat werken in Zuid-Afrika anders maakt. "Tenslotte is Zuid-Afrika geen ontwikkelingsland." Het grote voordeel van Zuid-Afrika is dat er een structuur is met lokale en provinciale overheden, legt Kuiper uit. "In veel ontwikkelingslanden heb je die niet, in Zuid-Afrika wel. Gebruik die dan ook."

Maar dat is nog niet zo eenvoudig, vindt toehoorder Ton van der Smit van Eyes for Others en bestuurslid van Partin. "De lokale overheid wisselt elke vier jaar. De burgemeester wordt vervangen door een vriendje van de nieuwe president." Kuiper: "Er zijn genoeg andere invloedrijke mensen waar je iets aan kunt hebben. De lokale mensen weten meestal heel goed wie dat zijn."

Arie van Dijk van Stichting Kruisbogen legt een dilemma voor. "Wij hebben geïnvesteerd in de kwaliteit en de capaciteit van onze partners. Nu zijn we toe aan de volgende stap: we gaan onszelf opheffen. Dat geeft een heel strijdig gevoel, want waar moet je nu naartoe met je passie?" "Blijf betrokken", adviseert Kotte. "Maar nu in een andere rol: die van vriend."

Therapie

Sara Kinsbergen, die aan de Radboud Universiteit promotieonderzoek doet naar PI's, maakt van haar inleiding een helende sessie. Ze legt vier levensvragen voor in 'Therapie voor het PI': Wie zijn wij? Waartoe zijn wij op aarde? Hoe zit het met onze relaties? Waar willen we heen?

De eerste grote vraag – 'Wie zijn wij?' – beantwoordt Kinsbergen met tal van definities. Zo blijkt het PI te vallen onder het 'filanterale hulpkanaal', worden PI's ook wel Mongo's genoemd (my own ngo) en zijn ze vooral in Kenia, India en Ghana actief (Zuid-Afrika komt op de zesde plaats). En wie zijn er actief in dat filanterale hulpkanaal? "Kijk even om u heen en u weet het zelf", stelt Kinsbergen. "Gemiddeld bent u 50+, u bent met ongeveer evenveel mannen als vrouwen en over het algemeen bent u hoog opgeleid."

De vraag waartoe het PI op aarde is, is volgens Kinsbergen een vraag die continu gesteld moet worden. "Als ergens geen school is, is de oplossing dan om maar een school te bouwen? Niet altijd, want misschien blijven de meisjes dan alsnog weg. Ga altijd op zoek naar de vraag achter de vraag."

Ook relatietherapie is niet eenmalig. Elk PI zou zich voortdurend moeten afvragen: "Wie ken ik in Zuid-Afrika? Wie zou ik eigenlijk moeten kennen?" Hij moet continu in gesprek blijven met zijn partners: "Wat verwachten jullie eigenlijk van ons?"

Tot slot geeft Kinsbergen tips voor de toekomst. "We moeten realistisch dromen. Zorg dat je je resultaten en het proces helder hebt: zet op een rijtje welke resultaten je wilt behalen en hoe je dat wilt doen. Bedenk welke beren je op je weg tegen kunt komen en wie of wat je nodig hebt om je droom te verwezenlijken." Therapie is verhelderend, dus ga er regelmatig even voor zitten, adviseert Kinsbergen. "Je kunt elk half jaar evalueren of alleen af en toe. Er is hoe dan ook durf en moed voor nodig. Neem af en toe afstand. Laat bijvoorbeeld een keer een buitenstaander meekijken. Kijk met humor naar je werk en neem de tijd om in therapie te gaan."

Een van ons

Geïnspireerd door Kinsbergens inleiding maken de deelnemers hierna in groepjes kennis met elkaar. Bij de discussiegroep Economische ontwikkeling schuiven vooral mensen aan die bezig zijn met

scholing en werkgelegenheid. Zo wil producer en styliste Jonna Slappendel met de Fair Aid Foundation een oude, leegstaande stoffenfabriek nieuw leven inblazen. "In Zuid-Afrika lachen mensen me uit. 'Dat lukt je nooit', zeggen ze. Maar ik ben er heel positief over." Ook de andere deelnemers hebben hun doel duidelijk voor ogen. "Wij ondersteunen opvanghuizen voor verweesde kinderen in Kwazulu Natal", legt Gert Odink uit, Stichting Vrienden van Gods Golden Acre. "Met scholing en opvang door traditionele Zulu-vrouwen proberen we de kinderen een zo goed mogelijke toekomst te bieden." Aan de tafel ernaast discussiëren PI'ers die actief zijn in de regio Mpumalanga. Gespreksleider Petra Lasschuit legt als laatste uit wat de SPZA doet. Haar buurvrouw reageert verbaasd: "Noemen jullie jezelf óók PI?" "Ja, natuurlijk", reageert Lasschuit, "wij zijn maar klein, hoor." De vrouw lacht: "O, ik dacht dat jullie een overkoepelende organisatie voor PI's in Zuid-Afrika waren. Maar jullie zijn een van ons. Wat leuk, zeg!"

Bescheiden

Geen overbodige luxe dus, dat Mirjam Vossen SPZA-voorzitter Riekje de Vries-Pels en secretaris Martje Nooij interviewt. In de pauze overwegen de twee nog om het interview maar over te slaan: "De discussie aan de tafels komt nu juist goed op gang. Laten we dáár liever meer tijd aan besteden." Maar daar wil Vossen niets van weten. "Niet zo bescheiden, hoor, het is jullie dag." En dus laat Vossen De Vries en Nooij op het podium uitgebreid vertellen over de Holiday Schools, waarvoor de SPZA een model heeft ontwikkeld. 'Een Holiday School is bedoeld om te voorkomen dat kinderen tijdens de vakantie over straat gaan zwerven', legt De Vries uit. "Een van de principes is dat kinderen moeten betalen om mee te doen. Dat kan met geld, maar ook met een zak met recyclingproducten zoals glas, blik of plastic." De Holiday Schools worden geleid door jongeren uit de townships, vertelt Nooij. "Vaak zijn dat jongeren die als kind zelf ook deelgenomen hebben aan een Holiday School. Zij krijgen training en ondersteuning." "Jullie investeren veel in capaciteitsopbouw in Zuid-Afrika", constateert Vossen. "Doen jullie dat ook in Nederland?" Nooij: "We lezen veel, we gaan naar cursussen en proberen elkaar scherp te houden." En dit symposium past daar helemaal bij. "We vinden het enorm belangrijk van elkaar te leren. En als het kan om samen te werken."

Uniek

Als het ligt aan Peter Goosen, ambassadeur van Zuid-Afrika, wordt samenwerken nog eenvoudiger dankzij de nieuwe Development Cooperation Database van zijn ambassade. Ontwikkelingsorganisaties en particulieren kloppen namelijk regelmatig aan met vragen waar de ambassade niet direct een antwoord op heeft. "Ze zoeken contact met iemand of hebben behoefte aan informatie. Als we het antwoord zelf niet weten, proberen we wel dingen mogelijk te maken." Op de website van de ambassade, www.zuidafrika.nl, heeft de ambassade daarom onder de tab 'Development Co-op' gegevens van meer dan 280 organisaties op een rijtje gezet. In de database staan onder andere omschrijvingen van de projecten en informatie over de partners met wie de organisaties samenwerken. "Kijk", wijst Goosen, "zo krijg je met een klik alle projecten van de SPZA te zien." De lijst is in de eerste plaats opgesteld voor de ambassade zelf, legt Goosen uit. "Wij kunnen nu eenvoudig iemand doorverwijzen." Maar de informatie is ook beschikbaar voor ngo's die actief zijn in Zuid-Afrika. Zij kunnen via de website inloggegevens aanvragen. "Hebben jullie ook gegevens beschikbaar van organisaties in Zuid-Afrika?" vraagt iemand in de zaal. "Ja", zegt Goosen en met één klik rolt er een nieuwe lijst uit. De database is uniek, benadrukt Goosen. "Deze informatie was niet beschikbaar via het Nederlandse ministerie, niet bij het Zuid-Afrikaanse ministerie en niet bij de Nederlandse ambassade in Zuid-Afrika. Daarom zijn we er zelf maar mee begonnen."

Verklaring

Als bekroning van het symposium heeft de SPZA de 'PI-Verklaring van Driebergen' opgesteld. Dagvoorzitter Mirjam Vossen legt uit waarom: "De laatste jaren is er veel media-aandacht geweest voor ontwikkelingssamenwerking – en niet altijd positieve aandacht. Met deze verklaring wil de SPZA zich uitspreken namens het PI." De verklaring moet aantonen dat doe-het-zelvers geen ineffectieve clubjes vormen, zoals soms wordt beweerd. Ze zetten zich juist in voor professionaliteit, samenwerking en een vraaggerichte aanpak, stelt de verklaring. Vossen vraagt op het podium om reacties op een aantal formuleringen uit de verklaring, zoals: 'Het PI staat voor een gedurfde, kleinschalige en vraaggerichte aanpak van capaciteitsopbouw in het zuiden.' "'Gedurfd' is niet het juiste woord", vindt iemand in de zaal. "'Doordacht' lijkt me beter. Anders lijkt het alsof we graag risicovol bezig zijn." Over de meeste punten is men het snel eens. Hier een woord anders, daar een accent extra. En

soms lopen de meningen uiteen, bijvoorbeeld bij de formulering dat het PI het belang van ontwikkelingssamenwerking "duidelijker voor het voetlicht moet brengen". Niet iedereen vindt dat een taak voor het PI.

Dat maakt niet uit, maakt Vossen duidelijk. "We hoeven het hier niet in detail over eens te worden, maar de SPZA hoopt wel dat de verklaring breed gedragen wordt."

De PI-Verklaring van Driebergen staat op de website van de SPZA:

http://www.spza.org/en/publications-downloads-spza/doc_download/131-pi-verklaring-van-driebergen.html

Wat doet de SPZA?

De Stichting Projecten Zuid-Afrika (SPZA) houdt zich bezig met onderwijsprojecten in townships in Zuid-Afrika. De stichting werkt samen met ongeveer vijftien lokale partnerorganisaties binnen drie programma's:

- Programma voor buitenschoolse opvang: kinderen worden na schooltijd en tijdens vakanties opgevangen.
- Sponsorouderprogramma: kinderen uit risicogezinnen krijgen de kans om naar een kleuter- of basisschool te gaan dankzij sponsorgeld uit Nederland.
- Studiefinancieringsprogramma: townshipjongeren die vrijwilligerswerk doen, komen in aanmerking voor een studiebeurs en krijgen studiebegeleiding.

De SPZA ging tien jaar geleden van start. In 2008 kreeg de SPZA de Transparantprijs voor kleine charitatieve instellingen. Ter ere van het tienjarig bestaan organiseerde de SPZA het symposium 'PI tussen Passie en Professionaliteit'. In april hield de organisatie bovendien een open dag voor donateurs en vrijwilligers.

Voor meer info, kijk op www.spza.org